

1-2-sinflarda ona tili fanining ahamiyati va uzluksizligi

Farg‘ona Davlat Universiteti Pedagogika Va Psixologiya Fakulteti 1- Bosqich Talabasi Yuldasheva Azizaxon

Annotatsiya: (qiaqacha mazmuni)- maqolada 1-2- sinflarda ona tili fanining ahamiyati, zarurligi, maqsadi va vazifalari boshqa fanlar bilan aloqadorligi hamda o‘qitishning mohiyati haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar : ona tili,yosh avlod,ahamiyat, kelajak, o‘quvchi, pedagog uzluksiz, konpetensiya,fan ,bilim,ko‘nikma, malaka.

Ma‘lumki maktablarda o‘quvchilarga o‘qitiladigan har bir fan yosh avlodning har tomonlama komil,bilimli, hayotda o‘z o‘rnini topoa bildigan, o‘ziga ishonchi butun, jamiyatga foydali shaxs bo‘lib yetishishda muhim ahamiyat kasb etadi.Ayniqsa, boshlang‘ich sinf birinchi ikkinchi sinf o‘quvchilari ya‘ni yosh avlodi, ilm ostonasiga endigina ilk qadamlarini bosgan jajji avlodlar uchun muhim poydevor vazifasini o‘taydi.Poydevorni qay darajada mustahkam bo‘lishi, bardavom yashashligi esa bevosita yosh avlodni o‘qitilajak fanlari muhim ahamiyatga egalik qiyosida ko‘rishimiz mumkin.Bugungi kunda ta‘lim tarbiya tizimiga qaratilayotgan e‘tibor shu sohada yaratilayotgan keng imkoniyatlar va yangidan yangi yangiliklar nafaqat o‘quvchiga balki har bir pedagog uchun ham ulkan mas‘uliyat yuklamoqda. Har bir o‘qitilajak yosh avlodni aqlan yetuk,jismonan barkamol,manan yetuk, inson o‘zning ijodiy yetukligini shakllantirishdagi jarayonlarni pedagoglarni aniq maqsadlaridan hisoblanadi. Aynan, Boshlang‘ich sinfnig 1-2-sinflarda o‘qitiladigan fanlar orasida ona tili fani muhim o‘rin egallaydi.Ona tili fanini yaxshi bilmay turib, gap va so‘z qoidalarini yaxshi anglamay turib,qolgan fanlarni o‘zlashtirish har bir o‘quvchilarda albatta qiyinchiliklar keltirib chiqaradi deb ayta olamiz. Ona tili har bir elatning halqning millatning o‘z tilidir.Ona tili lug‘at tarkibi asosan shu tilga mansub xalqning turmushi ,yashayotgan hayotiva yashab o‘tgan hayot tarzini ifodalab beruvchi,har bir xalqning madaniyati va ma‘naviyati haqidaso‘zlab beruvchi, millatning milliy qadryatlari, saqlab kelinayotgan urf-odatlar,ozining an‘analari haqida so‘zlab beruvchi so‘z va tushunchaqlardan iborat bo‘ladi. Ona tili bu millatning ruhidir. Til davlat timsoli mulkisanaladi. Tilni asrash rivojlantirish, tilning mohiyatini saqlab qolish millatning yuksalishi demakdir.Barchamizga ma‘lumki,eski o‘quv tizimida

ona tili fani 1-2-sinflar uchun o‘tilmas edi. Ammo hozirgi yillarga kelib, nafaqat 1-sinf o‘quvchilari balki hali maktab ostonasiga kelmagan yosh avlod ham nafaqat ona tilini balki che‘t tilini ham tezroq o‘rganishni istaydi. Bu jihatlar har bir pedagog o‘qituvchini o‘zining ustida yanada ko‘proq ishlashni talab qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim tizimi sohasida erishgan yutuqlarga ko‘p mutaxassis pedagoglarimizni misol qila olamiz. Jumladan, Karimova Qosimovaning “ona tili o‘qitish metodikasi“, Q. Husanboyevning “adabiyot ma‘naviyat va mustaqil fikr shakllantirish omili“, U. Normatovning “Ona tili o‘qitishning dolzarb muommolari” kabi qator ilmiy izlanishlarning natijalarida yosh avlodga ona tilining mohiyati haqida ma‘lumotlar toplangan. Xalq orasida bir gap yuradi: izlagan imkon topar. Bizning izlanishlarimiz orasida yuqoridagi ustozlarimizning o‘quv qo‘llanmalaridan foydalandik.

Barcha ona tili darslarida o‘quvchilar bilishini va malaka qobiliyatini takomillashtirish maqsadida mustaqil fikr va goyalarini takomillashtirishda oldin o‘tilgan darslarini takrorlashga vaqt ajratadi. zamonimizda darslar shundan iboratki, o‘quvchi tinglovchi, o‘qituvchi esa maruzachi bo‘lib qolmasligi talab qilinadi. va shu bilan bir qatorda mustahkamlashga yordam beradi. Ma‘lumki ona tili fanidan mustahkamlangan har bir darslar o‘quvchida qolgan fanlarining ham muhim asosi hisoblanadi. Xozirgi BU o‘z navbatida on atili fanida o‘tilgan bilimlarni aniqlashga, hisobga olish. Ona tili fani 1-sinflarda joriy qilinishi o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Eng boshidan olib borilgan harakat uzluksizligi bardavom bo‘ladi. Biroq, 1-sinfda o‘qitiladigan darslar o‘z mohiyati, maqsad va vazifalariga ko‘ra ta‘lim tizimida alohida o‘rin tutadi. Negaki ularni zaminida savodxonlik va axloqiy ta‘limiy tarbiya asoslari turadi. SHuning uchun ham eng boshidan ya‘ni 1-sinf yoki 2-sinf danoq DARS degan muqaddas so‘zdan bezib qolmasliklari lozim. 1-2-sinflarda ona tili fani alohida ajralib turadi. Ona tili darslari orqali o‘quvchining savodi chiqadi. U yozishni, to‘g‘ri va imlo xatolarsiz ravon yozishni va qo‘shimchalarni qanday qo‘llay olishni o‘rganadi. Bu fan o‘quvchilarga keyinchalik ham boshqa fanlarni yaxshi o‘zlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilarning eng avvalo so‘z boyligini oshirish, keng fikrlashga o‘rgatish, og‘zaki va yozma nutqini bir shaklda va ongini oshirish kabi bir qator xususiyatlarini o‘rganishda ona tili fanini to‘g‘ri tashkil eta bilish lozim. Fikrni o‘stirish, fikrlashga o‘rgatish kelakka sog‘lom fikrli bolani tarbiyalash ona tili fanini asosiy vazifalardan biridir. Ayniqsa, bolaning fikrini kengayishida

soda so‘zlardan murakkab so‘zlarga, oddiylikdan qiyinliklarga o‘tib borishi, yosh xususiylariga moslab davlat ta’lim standartlari asosida joylanganligi o‘ta muhimdir. SHuning uchun tili fanini o‘qitishning bosh maqsadi yosh avlodning ijodiy fikrlash mustaqil fikrlarini shakllantirish, o‘z fikrini erkin va ta’sirli mazmunli, mantiqli ma’noli qilib yozma va og‘zaki shaklda ifodalashga o‘zbek tili qonun-qonun qoidalarini ongli o‘zlashtirishga o‘rgatish shuningdek, ularning fikr doiralarini kengaytirishga, ona yurtimizga, avlod ajdodlarimiz qoldirgan boy ma’naviyatimizga, milliy urf odatlarimizga mehr-muhabbat ruhida tarbiyalashga qaratilgan. 1-2-sinflarda davlat ta’lim standartida yosh jihatidan va bilishligi lozim bo‘lgan bilimlarni talab etib qo‘ygan. 1-sinflar o‘quvchilari ona tili fanida; har bir o‘quvchi o‘z fikrini yozma darajada ifodalab berishi, mustaqil so‘zlarni bir-biriga bog‘lab gap tuza olishi, gaplarda qisqa matn yarata olishligi, 15-20 ta so‘zli diktantni ikki turida yoza olishi, tinish belgilarini bilishligi, so‘zlar oralig‘ini qo‘llay olishi va ko‘rsatilgan rasmlardan mustaqil ko‘z oldiga keltirib ayta olishligi talablari qo‘yilgan. 2-sinf o‘quvchilari esa ona tili fanida; fikrini mustaqil yana ham kengroq bildirishligi 35-40 ta so‘zli diktant yoza olishligi diktantni har uchala shakllarini bilishligi, matni hajmi 4 ta 5 ta gapdan iborat etib mustaqil tuza olishli va yoza olishligi, to‘g‘ri talaffuz qilishligi talablari qo‘yilgan. Bundan ko‘ramizki, ona tili fanining bosqichma-bosqich o‘rgatilishi, yosh jihatdan bilimga ega bo‘lishligi bu fanning uzluksizligini ta’minlaydi. Nafaqat uzluksizligini qolaversa, yuqoridagi talablarga mos ravishda ona tili fanini kompetensiyalari ham muhim ahamiyat kasb etadi.

KOMPETENSIYA-fan bo‘yicha egallagan nazariy bilim, amaliy ko‘nikma va malakalarni kundalik hayotda duch keladigan amaliy va nazariy masalalarni yechishda foydalanib, amalyotda qo‘llay olishdir. Har bir o‘quvchi yosh jihatdan egallagan bilim darajasiga ko‘ra, amaliy ko‘nikmasiga ko‘ra, malaka faoliyatiga ko‘ra kompetensiya jarayonlarini o‘zida mujassam eta oladi. Bu o‘z navbatida 1-2-sinf o‘quvchilarda olgan bilimlarini isbotlay olishini bildiradi va bu o‘quvchilarda oz‘lariga bo‘lgan ishonchni shakllantiradi, o‘quvchilarni tafakkurini rivojlantiradi, o‘z-o‘zini namoyish etish imkonini beradi. Ushbu jihatlardan kelib chiqib aytish mumkinki, yosh avlod eng boshidanoq ona tili fanining ahamiyatini chuqur anglagan holda o‘quvchilar zarur bilimlar va ko‘nikmalarni o‘zlarida saqlab qolishligi zarur. SHundagina o‘quvchilar kelgusi og‘zaki va yozma savodhonlik yuqori shaxs bo‘lib yetishadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. D.R.Babayeva Nutq o‘stirish nazariyasi va metodikasi.
2. Qurbonov Azamat Tagirovichni boshlang‘ich ta‘lim samaradorligini oshirishda didaktik o‘yinlardan foydalanish.. Samarqand.
3. R.Mavlonova N.Rahmonqulova boshlang‘ich ta‘limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya. 2013.
- 4.N.Olimovaning Mutaxassislikka kirish fani o‘quv qo‘llanmalari.
5.Xorazm davlat universiteti o‘qituvchisi K.Belmatova ma‘ruzasi.
- 6.w.w.w.fayllarorg.uz
7. w.w.w.kompy.uz

Research Science and Innovation House

